

ženevske novice

št. 55
2016
november

GLASILO ZDRUŽENJA
ŽENEVSKIH
SLOVENCEV

(Bulletin de l'Association
des Slovènes de Genève)

ženevske novice

Glasilo Združenja ženevskih Slovencev
(*Bulletin de l'Association des Slovènes de Genève*)

Številka 55, leto XXIV, november 2016

Bojan Brecelj, Ženevska žabica

uvodnik	str. 3
aktualno	
Veselje z jezikom, težave z vsebino	str. 4
Bo tiskana knjiga kmalu izginila?	str. 7
portret in intervju	
Svetovljanski izumitelj Peter Florjančič z Bleda	str. 8
Svetlana Makarovič	str. 10
mi, ženevski Slovenci	
Piknik Združenja ženevskih Slovencev, junij 2016	str. 14
Potica, ambasador slovenske kuhinje	str. 15
mag. Franc Mikša: Klinc, pa še ta Trst!	str. 16
prazniki	
Slovenski okrasek	str. 17
Božični sejem, Montreux	str. 18
kultura in razstave	
Prva projekcija filma Šiška Delux v Bernu	str. 20
Prenovljena Narodna Galerija v Ljubljani	str. 21
Alexej Von Jawlensky: Cvetje, sadje in vrč, <i>pesem A. Rozmana Roze</i>	str. 23
Arnold Rikli-Voda, zrak, sonce	str. 24
O Arnoldu Rikliju	str. 25
Prerojenje, <i>pesem Srečka Kosovela</i>	str. 27
Dve razstavi Lučke Koščak	str. 28
ne pozabite	str. 30

JEZIK NAŠ

Komunikacija med nami je vedno povezana z jezikom. Pravijo, da smo Slovenci nadarjeni zanje, a to je najbrž zaradi tega, ker se moramo dokaj hitro naučiti še kakšnega jezika, da bi se lahko razumeli tudi z drugimi. Naš slovenski jezik, lep in težek, pravijo tujci, se, čeprav ga govori sorazmerno malo ljudi, ohranja in oblikuje ves čas in se bo, ne glede na vse, razvijal in ohranjal še naprej. Ker je jezik naše duše. Imamo lepe besede, kot je hrepeneje, ki jih ni mogoče zares prevesti v noben drug jezik. Hrepenenje še posebej dobro poznamo.

Kot vidite, se tale časopisek trudi ostati v tiskani obliki, ne samo v virtualni. Da vzameš nekaj v roke, pravijo nekateri ženevski Slovenci. Alenka Maver nam je napisala tekst o tiskanih in e-knjigah. Preberite si tudi njen tekst o tem, kako smo se znali veselo družiti ob letošnjem jubilejnem pikniku in peti slovenske pesmi ob spremljavi Sašine kitare. Še zmeraj jih znamo. Zraven smo jedli potico po slovenskem receptu, dobro in slastno, ki jo je spekel Jure Kozamernik. Pavla Suermondt potico imenuje kar ambasadorica slovenske kuhinje.

Eden večjih letošnjih kulturnih dogodkov v Ljubljani je bila otvoritev prenovljene in razširjene Narodne galerije. O tej pomembni kulturni pridobitvi nam je pisala Kristina Preininger. Andrej Rozman Roza pa je napisal zbirko pesmi o slikah, ki tam visijo. Izbrali smo eno o sliki slikarja Jawlenskega. Izpod peresa Gorazda Suhadolnika imamo intervju z vedno iskrivo pesnico Svetlano Makarovič. Zanimiv je tudi Rozin esej o njegovem odnosu do jezika v mladinski literaturi.

Švica je igrala pomembno vlogo v življenju izjemnega izumitelja Petra Florjančiča. Tu je spoznal zanimive ljudi, se naučil jezikov in patentiral svoje prve izume. O njem je za nas pisal avtor njegove biografije Skok v Smetano, Edo Marinček. Slovenci v Bernu so zelo aktivni. Amalija Jelen Mikša je v Portu na Portugalskem dobila prvo nagrado za svoj film o Švicarju Arnoldu Rikliju, zdravilcu z Bleda. Njen mož, Franc Mikša, je letos izdal knjigo. Klinc, pa še Trst. V Bern so povabili tudi Jana Cvitkoviča s filmom Šiška Delux, o čemer piše Maša Marty.

Na Božični sejem v Montreaux je šla Živa Tavčar, navdušena nad dedkom mrazom in njegovo družino. Že papir menda prenese vse, kaj šele elektronski mediji. Lahko povejo resnico ali pa zavajajo. Pomislila sem na novo ameriško prvo damo, ljubko in inteligentno Slovenko, za katero so mediji pisali, da se ji to nikoli ne bo zgodilo, pa se ji vendarle je.

Naj se tudi vam izpolnijo sanje, v naslednjem letu pa vam želim zdravja, miru, modrosti in ljubezni.

Lučka Koščak

VESELJE Z JEZIKOM, TEŽAVE Z VSEBINO

4

Odgovor na vprašanje, kakšen naj bo jezik v otroški in mladinski literaturi, bi moral bit preprost in splošno znan. Živ, sodoben, prepričljiv in razumljiv, vkolikor vsebinske okoliščine ne zahtevajo drugačnega, recimo slenga, starinskega, futurističnega, hiperkorektnega, poudarjeno pogovornega ali narečnega jezika. Jezik je pač tisto, v čemer govorimo in pišemo. In čeprav tak jezik kot sistem imamo, si o njem še zmeraj postavljamo toliko vprašanj, da sploh ne opazimo, da imamo jezika kvečjemu preveč, primanjkuje pa nam izdelkov, ki bi nas v tem jeziku razveseljevali. Slovenska obsedenost z jezikom včasih spominja na tiste mladce, ki imajo avte samo zato, da lahko ves čas nekaj popravljajo, frizirajo mašino in glancajo pleh. Strah ljudi pred tem, da bi s tem, ko ga uporabljajo preveč po domače, svoj jezik onesnaževali, pa spomnja na tiste upokoјence, ki nikoli ne odstranijo zaščitnega polivinila na sedežih, da jih ne bi umazali. Po naših cestah pa vozi vse več tujih tovornjakov.

Jezik je najbolj demokratična institucija, ki jo v medsebojni komunikaciji gradijo in spreminjajo vsi njegovi uporabniki. Tako je bilo tudi s knjižnimi slovenščinami vse do 19. stoletja, ko je ideja o vsem Slovencem skupnem jeziku dobila zgodovinsko vlogo pri združevanju „narodnega“ kapitala. Ker je ideja o samostojni Sloveniji zvenela nekam neprepričljivo, jo je nadomestilo navdušenje nad tem, da smo Slovenci del velikega slovanskega naroda. Zato je bilo treba iz jezika izluščiti vse sledi nemščine in ga vrniti k njegovim slovanskim koreninam. Časopisi, ki so v valu prvega navdušenja po letu 1848 izhajali v ilirščini, so bili bralcem tako nerazumljivi, da so hitro ugasnili, srbohrvaščina pa je začela prodirati v slovenščino počasi, a vztrajno, saj je bila tako zelo moderna, da se je najpriljubljenejši pesnik teh revolucionarnih časov iz Janeza preimenoval v Jovana, Janez Bleiweis, „oče naroda“, pa je leta 1860 razmišljal, „da za slovenščino in pisatelje, ki hočejo kdaj s svojimi knjigami brez dнарne škode izhajati, ni druge pomoči, kakor da se izcimi za jugoslovanske dežele edini knjižni jezik“.

Pri čemer je Bleiweis kot urednik *Kmetijskih in rokodelskih novic* veljal za jezikovnega konzervativca. Ko se je Josip Jurčič kot urednik *Slovenskega Naroda* udeležil jugoslovanskih shodov v Sisku, Zagrebu in Beogradu, se je, kot ugotavlja Anton Breznik (*Jezik naših časnikarjev in pripovednikov*,

1944), vsakič vrnil z več srbohrvaškimi besedami. Ko je Srbija leta 1876 začela vojno s Turčijo, je objavljala poročila s fronte kar v srbščini. Načrtno je hrvatiziral tudi jezik v svojih romanih in povestih, dokler ga ni na koncu njegovega kratkega življenja potreba po realnem jeziku v realistični literaturi umirila in vrnila nazaj proti jeziku, ki so ga govorili ljudje. A hrvatizmi, ki so bili v 19. stoletju vključeni v slovenščino, so ostali in se prijeli. Zato tisti, ki danes iz slovenščine preganjajo hrvatizme, s tem le dokazujejo, kako malo poznajo zgodovino svojega jezika. Če povzamem po Brezniku, so nam naši pišoč predniki jezik približali srbohrvaščini s tem, da so iz nje sprejeli besede zasluga (prej zaslužnje), poreklo (izvor), pojav (prikazen), tiralica (iskalnica), upravitelj (oskrbnik), točen (natančen), razprava (obravnavna), prezirati (zaničevati), zadušnica (opravilo za rajnim), zanimiv (mikaven), zahtevati (terjati), javen (očiten), tajen (skriven), postopati (ravnati), načelo (vodilo), odlikovati (poslaviti), proglasiti (oklicati), možen (mogoč), več (izurjen), razlikovati (ločiti), slika (podoba), suhoparen (pust), točka (pika). Kako čudno bi se danes slišalo, če bi „pravilno“ slovensko napisali, da „so imeli odborniki očitno sejo“. In še veliko več je besed, ki smo se jih že tako navadili, da se sploh ne zavedamo, da smo jih sprejeli v času, ko so tisti, ki niso verjeli, da se bo slovenščina nekoč zlila v srbohrvaščino, veljali za izdajalce in nemškutarje.

Eno lepših zgodb o jeziku nam je prinesel krompir, katerega ime so njegovi neposredni uvozniki izpeljali iz starega karibskega imena „batata“. Tisti, ki so dobili krompir iz druge roke, pa so mu dali drugačna imena. Italijani „tartufolo“ kot gomolj, Nemci „Grundbirne“ kot zemeljska hruška, Francozi „pomme de terre“ kot „pozemska jabolka“, kakor so ga imenovali tudi naši predniki, dokler ga ni izrinil iz nemške zemeljske hruške izpeljan „krompir“, ki ga ne čutimo kot germanizem, ker so Nemci medtem svoje zemeljske hruške zamenjali za Kartoffel, ki so ga dobili iz italijanskih gomoljev, Italijani pa so od španskih direktnih uvoznikov krompirja prevzeli izpeljanko njegovega indijanskega imena, „patata“. Take so poti besed, kadar se vanje ne vmešajo nacionalna čustva.

Ker je slovenščina po načrtnem samohrvatiziranju v času, ko smo bili še pod Avstrijci, ter več kot sedemdesetih letih bivanja v Jugoslaviji, ostala še zmeraj slovenščina, je naš jezik dokazano močnejši in trpežnejši, kot si tisti, ki bi ga želeli imet drugačnega, lepšega in pravilnejšega, predstavljajo. Zato se moramo nehat bat tujih jezikov in se začeti zavedati, da si jezik lahko uničimo le sami. In to tako, da nam tisto, kar nam je v njem na voljo, ne omogoča življenja, ki je vredno sodobnega razmišljujočega človeka. Če

nam je res kaj do slovenščine, se moramo predvsem potruditi, da imamo v njej čimveč vsega tistega, kar sodoben človek potrebuje. Kajti če z vsebinami tistega, kar nam naš jezik ponuja, ne bomo imeli veselja, bomo zmeraj bolj brali, poslušali, pa tudi pisali in govorili druge jezike. Kako slabo se tega zavedajo naši politiki, govori podatek, da v četrto stoletja samostojnosti nismo posneli takorekoč nobenega otroškega filma. Bi kdo pred tem verjel, da bomo imeli tako nekulturno samostojno državo?

Za otroke imamo v slovenščini veliko lepih, a neprijazno dragih knjig. Na srečo imamo tudi knjižnice, ki so še zmeraj javne in se kot svetle izjeme razvijajo v popolnoma nasprotni smeri od neoliberalne reke, ki nam je odnesla že mnoge druge dragocene družbene temelje. A pri novejših medijih se začne kvalitetna slovenska ponudba sesuvat v prah, čeprav je povsem jasno, kaj otroci na področju domače filmske produkcije potrebujejo. Manjka pa zavest, da imamo kot družba težave prav zato, ker imamo premalo kulture, ki bi dosegla ljudi. Narod je namreč fikcija, zato pa je družba resnična in potrebuje kulturo kot vezivo in kot pomoč pri razumevanju sveta.

Andrej Rozman Roza

Grafit v Ljubljani, opazil Andrej Rozman Roza

BO TISKANA KNJIGA KMALU IZGINILA?

Vedno več pesimističnih mnenj in napovedi najrazličnejših strokovnjakov srečujemo, češ da tiskana knjiga ne bo preživela krize, v kateri se že nekaj časa nahaja. Te trditve utemeljujejo z žalostnimi podatki o pojemajočem zanimanju za tiskano knjigo.

Prenasičenost knjižnic, pomanjkanje prostora, konkurenca elektronskih pripomočkov, ki v trenutku nudijo potrebne informacije, da ne govorimo o elektronskih knjigah, vse to navajajo tisti, ki napovedujejo končni propad tiskane knjige. Za rabljene knjige ni več tržišča in starinarji ne sprejemajo več knjig, ker ni zanimanja zanje. To dejansko drži za prebrane, to je rabljene knjige. Zanje v današnjem svetu ni rešitve. Vendar to ne drži za novosti, za katere vlada se vedno živahno zanimanje. Založbe imajo polne roke dela z novimi izdajami in v knjigarne še vedno zahaja polno ljudi kot nekoč.

V Sloveniji na primer je bilo leta 2014 izdanih 1780 knjig na milijon prebivalcev in je tako Slovenija na drugem mestu v Evropi, takoj za Anglijo, ki beleži 2870 knjig na milijon prebivalcev.

In če se omejimo na slovenski tisk na Primorskem, ugotavljamo, da na Tržaškem in Goriškem deluje več slovenskih založb, pa tudi slovenske primorske knjigarne ne zaostajajo. V Trstu je bilo v enem letu v novi knjigarni na trgu Oberdan okoli 50 predstavitev novih slovenskih knjig, knjigarna v Kopru pa ima skoraj 20.000 referenc slovenske tiskane ponudbe.

Slovenska tiskana knjiga torej "še živi in diha", kot piše Gradnik o kraški zemlji. Prihodnost pa bo pokazala njeno vitalnost in potrebo po ohranitvi.

Alenka Maver

SVETOVLJANSKI IZUMITELJ PETER FLORJANČIČ Z BLEDA

8

Tistega dne pred dobrimi dvanajstimi leti sem s prijateljem snemal reklamni videospot za podvodni fitnes, izum starejšega elegantnega gospoda v belem, ki je stal ob robu bazena blizu Bleda in nam pripovedoval zgodbe o svojih srečanjih s povojno elito v Monte Carlu in drugod po mondeni Evropi. Da je izumil predhodnika air бага, okvirček za diapozitive, razpršilko za damski parfum, stroje za brizganje plastike vseh vrst in dimenzij in tako naprej še vsaj 400 krat. Ker štejem sebe za tihega izumitelja, ki pa ni nikdar uresničil ene same zamisli in ne patentiral vsaj en popis in porisan list iz svojega predala izumov, ki naj bi v temelju spremenili svet na bolje, sem začutil priložnost in predlagal gospodu Petru Florjančiču sodelovanje: »Glejte, že od petnajstega leta dalje vsakdanje pišem vse o vsem. Zato vam predlagam, da napišem za vas knjigo o vašem življenju.« »Dogovorjeno!« ni pomišljal niti trenutek, mi segel v roko in teden dni kasneje sem že pil z njim kavo s smetano in skiciral prvo izmed podobno nastalih dvestotih zgodb, ki presegajo včasih celo domišljijo samo. Kralji, kraljice, sloviti industrialci, kot je bil to Fiatov Agnelli, umetniki kot je bil Picasso, Orson Wells, Marlene Dietrich, so polnili mojo glavo skoraj tri leta, ko je lahko po napornem sestavljanju mozaika končno izšla prva knjiga o gospodu Petru: *Skok v smetano*. Postala je čisto prava uspešnica, ki se je bližala 5000 prodanim izvodom, kar je za Slovenijo vsekakor uspeh.

foto ©Radio Študent

Gospod Peter na sredini bogataške mize v Monte Carlu, žena Verena prva levo spredaj

Gospod Peter izvira iz premožne hotelirske družine z Bleda, ki je posedovala skoraj vse, kar je bilo tam kaj vrednega. Njegov mladostni prijatelj je bil kraljevi princ Alexander Karađorđević in njegov spomin sega v obdobje resnično elitnega Bleda, ki je bil hkrati sonaravni biser za sedanje razmere. Na obali čudovitega jezera, na gradu nad njim in romantično cerkvico na sredini z zvonom želja, se je gnetla modra kri tedanje Evrope. Kot otrok z domišljijo bodočega izumitelja je že iznašel svoj način lova rib, pri katerem so se ribe ujele ponoči kar same od sebe. Med drugo svetovno vojno je leta 1943 dezertiral iz nemške vojske z drznim pobegom prek Alp v nevtrarno Švico, kjer je našel zatočišče sprva v sprejemnem begunskem centru v Bernu, a zaradi svoje prikupne iznajdljivosti kmalu prodal svoj prvi izum lesenih statev za invalide. Tako je postal resnično bogat in v Davosu je že lahko spoznaval elito. Tudi pisatelja John Knitla, avtorja *Via male*, pri katerem se je pogosto ustavljal in poskušal njegova odlična vina.

Nato je začel osvajati Montreux, kjer se je videval s Chaplinom. V Zurichu je na duhovit način osvojil svojo bodočo ženo Vereno, ki je izvirala iz ene izmed najvplivnejših družin v Švici. Iz Švice je po vojni z ženo in dvema hčerkama odšel na 14 dnevni dopust v Monte Carlo, a ostal skoraj 14 let. Tam je kot osebni prijatelj egiptovskega kralja Farouka in njegove desne roke Ilhaima Huseina Pashe ustanovil skupno podjetje za razvoj in prodajo svojih izumov. S pomočjo delčka bogastva iz kraljeve zakladnice pa resnično zacvetel kot svetovljanski izumitelj. Tam je izumil in proizvajal tudi elitni sprej za damske parfume. Uspeh za uspehom, novi, vzpodbujajoči stiki, čudoviti sprejemi, nenehna potovanja. V New Yorku je delal za Elisabeth Arden, ki mu je dajala za sodelovanje, za tiste čase ogromnih, 1000 dolarjev dnevne »žepnine«.

Nastopal je v filmu *Monte Carlo Story* ob Marlene Dietrich. Sledilo je osvajanje Nemčije, Avstrije, Italije, dokler se ni pred 15 leti skupaj z ženo Vereno vrnil na Bled, da bi umrl doma, kot je obljubil mami, »da bomo spet vsi skupaj«, a se je očitno vrnil domov veliko prezgodaj. Nedavno je z ganljivim slovesom pokopal ženo in me pohvalil, da sem napisal odličen »parte«, »zdaj pa ga boš kmalu še zame!« A v svojem 98 letu še vedno ustvarja, saj pokojnine nima in je bil vedno ponosno odvisen le od svojega iskrivega duha. O njem je Karpo Godina posnel film. Njegov zadnji izum je ptičja hišica, ki jo prilepimo na steklo okna in imamo doma svojo resnično TV oddajo v živo.

*Ledena sveča
na konici sončni sij
potem se zjoče.*

SVETLANA MAKAROVICH

10 Svetlana Makarovič, pesnica, pisateljica, šansonjerka in igralka, ima mačke nenehno v mislih in na jeziku. Večna upornica, letnik 1939, trdno prepričana, da se je treba v življenju odločiti sam, četudi narobe. Zdaj piše haikuje in na novo snema stare šansone. Prijatelji pa ji ne pustijo umreti.

“Me boste vprašali, kot se to običajno začne: Kaj vas je napeljalo na idejo, da ste postali pisateljica,” začne Svetlana Makarovič v trnovskem *Alzheimer* *caféju* pogovor, ki se raztegne v hladno kavo in poln pepelnik cigaret. Z gospo posebnico, pri kateri se je težko odločiti, ali bi bolj občudoval njeno temačno liriko ali pravljičice, s katerimi v hipu začara otroke, ali njen pogum in jedkost v javnem razgaljanju golih cesarjev.

gs: Ste res čarovnica?

sm: Včasih, včasih pa sem samo skrat.

gs: Kakšna je mačja ljubezen?

sm: Pridobiti mačjo ljubezen je grozno težko, pri kakšnih mačkah mi to ne uspe ali pa zelo redko. Ko je mačka že sita, nič več ne potrebuje, pride in mi pritisne svoj smrček na nos. To mislim, je nekaj, kar spominja na ljubezen. Vse muce tega sveta občutim kot svoje muce, tudi moji prijatelji in prijateljice, vsi smo mački.

gs: Ste se o mačkah kdaj pogovarjali z veliko poznavalko in ljubiteljico mačk Svetlano Slapšak?

sm: Da, zelo se razumeva, vendar imam pred njo kompleks, ona je ogromen vodnjak znanja prava znanstvenica, jaz pa sem precej neizobražena.

gs: Vendar ste v mladosti študirali kopico stvari in končali igralsko akademijo.

sm: Lena sem bila.

gs: Kako da ste potem izdali več kot tristo knjig?

sm: Ko lenarim, lenarim kot mačka, ko delam pa delam divje.

gs: Ponoči?

sm: V glavnem ponoči. Glavo imam povsem prazno, sedim pred pisalnim strojem, papir je vložen in čakam, čakam. Potem pa kar naenkrat klik! in pišem.

gs: Veliko popravljate besedilo?

sm: Ne, le redko. Če na primer dramatiziram pravljico za lutkovno gledališče, potem spreminjam, dodajam songe, kakšno novo osebo, v Pekarno Mišmaš dam zraven še mačka ... Poezije ne popravljam nikoli, vendar pa pesem nastaja dolgo, včasih jo vlačim s sabo kot mačka mlade, tudi mesece, potem pa se naenkrat oblikuje in šele takrat jo zapišem.

gs: Vedno ste uspeli za sodelovanje najti nove, zanimive umetnike.

sm: Že zelo zgodaj sem začela nastopati s šansoni in sem se sama spremljala na klavirju, potem sem si zaželela, da bi me spremljal vsaj trio. Sedaj na novo snemam Šansone o kruhu. s kvartetom, s katerim tudi nastopamo skupaj - Jožetom Šalejem, Blažem Celarcem, Jeleno Ždrale in Ninom de Gleria.

Trenutno nastopam s šansonskimi koncerti Kdor gleda ljudi skozi mačje oči, zraven pojejo in igrajo prijatelji, igralci, postali smo ekipa, pri skupnih vajah in nastopanju smo se med seboj vzljubili, temu se ne da izogniti. Zadnjič je na festivalu Okarina z mano nastopil tudi Maček Artaček (Tilen Artač, op. avt.). Bilo je grozno lušno.

gs: Vam godi, da kopico vaših knjig berejo otrokom v šolah?

sm: Ne vem. Otroški bralci - nekateri občutijo pravljico, vsi pa zagotovo ne. Kakšni otroci so militantni, obsedeni s športom in računalništvom, vendar, če je deset palčkov ganjenih pri Sapramiški, je za teh deset vredno napisati še kakšno pravljico.

gs: Od kod naklonjenost do živalskega sveta, do narave, menda ste se kot punčka namesto v šolo raje zatekli v gozd?

sm: Ponavadi sem tekla v šolo in če sem bila pozna in slišala, da že zvoni k začetku pouka, sem raje zavila levo, gor v Mostec. Tam sem odkrivala silne, nepozabne stvari. Tam je recimo tekel bister potoček, če sem dolgo sedela ob njem, je začel govoriti oziroma sem začela slišati besede. Bil

je tudi travnik s cveticami, ki sem jim dajala imena, poslušala sem šumenje vetra v borovih krošnjah ...

gs: *Kje je meja, do katere vas otrok še "zanima"?*

sm: *Najbolj je zanimiva predšolska doba, doba čustev, potem najstništvo, zgodnja adolescence, potem pa se začne tisto – končati študij, dobiti službo, služiti denar, kupiti avto – to zame ni zanimivo. Potem pa zrelost, nekako po petdesetem letu. Sicer pa se ne maram delati pametne.*

gs: *Poznate krivuljo U, pri kateri je spodnji del nekako pri petdesetih letih, potem se človek sprijazni s svojimi sposobnostmi in življenjskim dometom in začne postajati spet srečnejši?*

sm: *Kaj pa, če sem jaz prezrela hruška, ki bo vsak čas padla in zgnila na tleh?*

gs: *Zakaj pri izvajanju šansona Kladivo in nakovalo, ki ga pojete skoraj na vsakem koncertu, vedno dvignete rdečo zvezdo?*

sm: *Zame je rdeča zvezda vedno simbol svobode, enakosti in tudi bratstva. Ocenjevanje skupin, narodov, držav in ras je zame nesprejemljivo. Vedno me zanima posameznik.*

gs: *Tudi pri partizanih in domobrancih?*

sm: *Idealizirati partizane na sploh je tudi infantilno. Mene zanima en partizan, tudi en domobranec. Pred leti se je, recimo, v Društvu pisateljev pojavila ideja, da bi v veži postavili spominsko ploščo vsem pesnikom, ki so umrli v vojni. Predlagala sem, da jo postavimo Francetu Balantiču – kako me je Tone Pavček nadrl!*

gs: *Bili ste med soustanovitelji Nove revije, niste pa želeli objavljati v njej.*

sm: *To je bil nesporazum, ob ustanavljanju revije, ko so me nagovorili, da bi bila v odboru, med pobudniki, je bilo rečeno, da bo revija absolutno literarna, neodvisna od politike in ideologije. Vendar je bil nateg. Potem pa nič, sem rekla.*

gs: *Antologijo svojih pesmi ste naslovili Samost – ste mislili na osamljenost?*

sm: *Osamljenost pride zraven, to je mogoče premagati, pomembneje pa je, da odločam sama, da sem odgovorna za svoje odločitve, tudi če so bile napačne, da o ključnih zadevah vedno vprašam sebe – kako se bom odločila in ravnala. Včasih se v svojo škodo, včasih pa izvrstno.*

gs: *Je starost sitna?*

sm: Seveda je, moja prijateljica pravi, da je stara ženska kot hiša strahov, ne veš, iz katerega kota te bo kdo napadel. Bolezni seveda napadejo, skoraj ne mine dan brez bolečin.

gs: Bili ste ena od prvih umetnic, ki ji ni bilo za službo in ste se šli svobodno umetnico.

sm: To že, mi je pasalo. Zdaj pa kapljajo tantieme od minulega dela in ker nočem, da je na računu preveč denarja, moram z njim narediti, kar mi je po duši. Sovražim dobrodelnost, mi je prav žal, a za družino s petimi otroki in očetom pijancem – ne dam centa. Drugo pa so brezdomne živali, begunci, begunski otroci, njim je treba pomagati, ne institucijam, neposredno njim. Če nekdo, žlahten človek, zboli in mu finančno škrtu, mu je treba pomagati, to sploh ni vprašanje. Nisem nobena milijonarka, ampak dobro pa je, da se račun malo prezrača, tako kot se morajo prezračiti omare. Če si kupim eno obleko, sem dolžna drugo vzeti ven in jo dati prijateljici, znanki ali pa komurkoli. Nekako poskušam vzpostaviti nekakšno ravnotežje. Ampak zdaj je že tako prepozno za karkoli. Testament sem spacala skupaj ...

gs: ... se res tako počutite, ali se s tem spodbujate, da vseeno še ne bi kar umrli?

sm: Ja, nekako sem še kar pri moči. Prijatelji me ne pustijo umreti. Me pa kar zjezi, če mi kdo reče: Pa še veliko knjig napišite! Kva? A ste že vse prebrali?

Goorazd Suhadolnik

PIKNIK ZDRUŽENJA ŽENEVSKIH SLOVENCEV, JUNIJ 2016

Tradicionalni piknik Združenja ženevskih Slovencev je letos potekal v znamenju petindvajsetletnice njegove ustanovitve. Odbor združenja nam je organiziral piknik na istem vrtnem prostoru v Russinu pri Ženevi kot lani, saj smo bili vsi zadovoljni s to izbiro, pa čeprav je bilo letos zaradi negotovega vremena morda malce tvegano.

Mize so bile okrašene s slovenskimi šopki, Eva Dimčevska je pripravila jubilejno torto in tudi čudovito knjigo fotografij z vseh naših srečanj v zadnjih petindvajsetih letih. Jure Kozamernik je spekel čisto pravo slovensko potico. Govor sta imela Babina Mumenthaler, naša predsednica društva, in slovenski veleposlanik v Bernu, mag. Franc Mikša. Prostor na vrtu je bil iznajdljivo in okusno okrašen z velikimi fotografijami nabolj značilnih slovenskih zanimivosti in še marsikaj drugega je podarjalo, da obstoja to naše maloštevilno združenje že celih 25 let ...

Vreme nam sicer ni bilo posebno naklonjeno in je prehajalo z dežja v sonce in obratno, vendar tudi pogoste plohe niso mogle premagati vedrega in prijateljskega vzdušja, ki je vladalo med navzočimi. Nabralo se je kar lepo število Slovencev in Slovenk z neslovenskimi

partnerji, mladih družin poleg starejših “nepogrešljivih” članov, pa tudi naraščaj je skrbel za veselo razgibanost. Naši častni gostji, gospa Špela Kučan in gospa Jelka Travnik iz Slovenske misije pri Združenih narodih ter naš častni gost, veleposlanik Republike Slovenije v Bernu, excellenca Franc Mikša s soprogo Amalijo, so dobrovoljno prenašali nenadne “selitve”, ko je zasilna streha začela neusmiljeno puščati zaradi plohe in vetra in je bilo treba dobrote seliti z mize na mizo. Pavlina hčerka, Saša Suermondt, je prinesla kitaro, tako da smo lahko družno zapeli tudi venček slovenskih narodnih. Naša slavna fotografinja Metka Vergnion pa je spet naredila lepe fotografije. Sklepala so se nova poznanstva in utrjevala stara. Veseli smo lahko, ker se imamo radi med sabo in se z veseljem družimo ...

Ob prijetnem pogovoru se mi je utrnila misel, kako pomembno je za nas ženevske Slovence naše Združenje, ustanovljeno takoj po samoosvojitvi. Vsak član ima zaslugo, da ga bogati in ohranja s svojo navzočnostjo in sodelovanjem.

Alenka Maver

15

POTICA, AMBASADOR SLOVENSKE KUHINJE

Ta imenitni pridevek ni moja domislica. Ne, ne, tu gre za resno stvar. Kar odprite računalnik in pogledjte, kaj pravi o njej svetovno poznana spletna stran MARMITON. Tam najdete tudi recept za pripravo. Potica

je res stara, tradicionalna, slovenska slaščica. Že v 17. stoletju piše o njej Janez Vajkard Valvazor. Največ se jo peče v okrogli posodi s "štulcem". To je okrogla vzboklina v sredini pekača. Češ da ta oblika spominja na Kristusovo krono. Potice se ponašajo tudi z različnimi okusi: lešnikova, rožičeva, makova, sirova, pehtranova, itd. Najbolj poznana pa je orehova. Zato po vaseh ima vsaka hiša na vrtu svoj oreh. Tradicionalno se na sveto soboto da potice v jerbas, okrogel kos, spleten iz jerebičja. Pokrije se ga z najlepšim prtičkom in nese v cerkev, da se vse te dobrote skupaj s pirhi požegna.

16

Potice se peče za važne priložnosti: Velika noč, Božič, krst, birma, poroka in vse pomembne prilike. Taka priložnost je bil zadnji piknik Združenja 19. junija 2016. Med številnimi dobrotami se je sredi mize bohotila Orehova potica, ki nam jo je pripravil Jure Kozamernik. Hvala, Jure! Vsi smo se sladkali in oblizovali s to okusno ambasadarko slovenske kuhinje.

Pavla Suermondt

MAG. FRANC MIKŠA: KLINC, PA ŠE TRST!

Poleg diplomatskega dela naš ambasador v Švici, mag. Franc Mikša, najde čas tudi za leposlovno izražanje.

V svojem novem romanu je avtor z biografskimi in zgodovinskimi elementi predstavil predvsem tiste dogodke, ki se jih je njegov oče pogosto spominjal. Knjižga je precej obsežna in intimistična.

Dogajanje je postavljeno v čas tržaške krize jeseni 1953, v noč, ko sta višji inšpektor Udbe in kapetan vojaške Protiobveščevalne službe na postaji Ljudske milice v Ormožu zasliševala ravnatelja Nižje gimnazije, ki naj bi, ko je prejel poziv na orožne vaje, zaklel: Kurc, pa še Trst!

Lučka Koščak

SLOVENSKI OKRASEK

Okrasek za (samo)zavest

Sem avtorica knjig pod imenom *Čačka* in pobudnica projekta *Slovenski okrasek*. Iz Slovenije sem v tujino poslala novoletne okraske, ki so jih ustvarili otroci. Z okraski nemških, avstrijskih, srbskih, francoskih, ameriških otrok sem v decembru lani okrasila goriško knjižnico Franceta Bevka. Na ta dan se je zaključil mednarodni projekt *Slovenski okrasek*. Zaključni dogodek sta okronala otroški pevskega zbor OŠ Abram iz Italije in otroški pevski zbor *Velikani* iz Nove Gorice.

Otroci so okrasili praznično drevesce s prvimi prispelimi okraski, ki so jih izdelali otroci z vsega sveta. Ker je bil projekt podprt tudi s strani državne znamke *I feel Slovenija*, je prispelo tudi dosti okraskov iz naravnih materialov, kot so na primer papir, les in posušeni cvetovi.

Slovenski okrasek je projekt, ki temelji na izmenjavi novoletnih okraskov na meddržavni ravni. Ima posebno sporočilno vrednost, ki pri sodelujočih otrocih dodatno spodbuja domovinsko (samo)zavest, hkrati pa tudi njihovo domišljijo in ustvarjalnost. Letos se je projektu pridružilo 14 držav, med temi je bilo iz nekaterih držav tudi po več udeležencev, po čemer si vidi, da obstaja močna vez, za katero je prav, da jo vzdržujemo in ohranjamo. Slovenski okraski bodo krasili Veleposlaništvo na Danskem in v Belgiji. Podoben dogodek so se, ali se še bodo, zgodili tudi v Srbiji, Italiji, Nemčiji, Avstriji in v Švici. V Združenih državah Amerike jih bodo lahko občudovali tudi obiskovalci v največji knjižnici na državni univerzi University of Washington. V Londonu in v Parizu so jih razstavili na novoletnem praznovanju v veleposlaništvih, sedaj pa se je njihovo potovanje končalo spet pri nas, v Sloveniji.

Za konec bi se rada zahvalila vsem sodelujočim posameznikom, šolam, vrtcem in ustanovam, pri nas in v vseh sodelujočih državah, vse ki so pomagali in razveselili toliko src. Ob tej priložnosti vam želim še Srečno in zdravo v prihajajočem letu.

Nina Nemec

BOŽIČNI SEJEM, MONTREUX

Montreux je najbolj poznan po poletnem jazz festivalu, malo manj po mirovnih pogajanjih za Sirijo, ki so potekala leta 2014, še najmanj pa po božičnem sejmu, ki se tukaj odvija šele od leta 1994.

AVTENTIČNI BOŽIČNI SEJEM

18 Ponavadi so božični sejmi odvijajo v centru vsakega mesta, na glavnem trgu, okoli cerkve. Božični sejem v mestecu Montreux pa je poseben, saj zaradi zgodovine razvoja samega mesta nima prave mestne ureditve, temveč je sestavljeno iz več vasi, ki so bile med seboj ločene z vinogradi, prebivalci pa so se pretežno preživljali s kmetijstvom, z izjemo nekaj obrtnikov. Montreux je prvič omenjen v srednjem veku na neki župnijski listini, ki jo sestavljajo tri občine; Les Planches, Le Chaterlad in Veytaux. Prvi dve sta se mu pridružili šele leta 1961. Danes občina Montreux obsega 24 vasic, stari del pa se še vedno nahaja na pobočju Les Planches, zato se danes božični sejem odvija na petih različnih mestih.

ZGODOVINA IN DOGAJANJE OB TRŽNICI

Da bi lažje razumeli zgodovinsko ozadje in razumeli, kaj je botrovalo, da je Montreux postal svetovno znana turistična točka, se moramo vrniti v zgodovino, v obdobje razsvetljenstva. Jean-Jacques Rousseau (1712-1778) v svojem delu Julia ali nova Heloiza (1761) omenja Clarens, današnje predmestje Montreuxa, kot majhno mesto na obrobju Alp. Takrat je Rousseaujev roman v pismih veljal za najbolj prodajano knjigo in je med drugim vplival na lorda Byrona, ki je kasneje sledil Rousseaujevim opisom in napisal pesem Zapornik iz Chillona (1816). Francoski, angleški, nemški literarni zapisi so neposredno vplivali na razvoj turizma v okolici Montreux-ja. Prvi turisti so konec 18. in pričetek 19. stoletja sprva nočili kar pri domačinih in o njihovi gostoljubnosti, o prečudoviti naravi ter mikroklimi, pripovedovali ob prihodu nazaj v domovino, kar je privabljal vse več ljudi. Šele ob koncu 18. stoletja so zacveteli prvi hoteli in restavracije, ki so sprejemali takratno buržoazijo, umetnike in literate. Ob tem je bilo potrebno zgraditi še sistem javnega transporta in cerkve. Leta 1912 je Montreux z okolico premogel že 85 hotelov, s skupno 7525

ležišči. Najlepši hotel Fairmont Montreux Palace je bil zgrajen leta 1906.

BOŽIČKOVO DOMOVANJE

Največje doživetje se mi zdi vzpon z vlakcem iz leta 1892 do tretjega in četrtega dela božičnega sejma. V vasi Haut de Caux je Božičkova administrativna vas. Poleg animacij za otroke so tukaj doma tudi škratje in živali. Potovanja z vlakom še ni konec. Z naslednjim vlakom me vodi pot naprej do Božičkovega domovanja, ki je v votlini na vrhu Roches-de-Nayes.

IDEJA O SEJMU

Z vlakom sem nazaj v Montreux, v osrčju božičnega sejma, kjer se srečam z enim izmed štirih pobudnikov božičnega sejma in sedanjim direktorjem gospodom Yvesom Cornarom, ki mi razloži, kako so se v letu 1993/94 s še tremi trgovci vprašali, kako bi popestrili zimsko turistično ponudbo, kljub temu da božični sejmi v tem francoskem delu Švice niso tradicija. Poslušali so nasvet prijateljice iz Nemčije in odšli na študijsko turo v Nemčijo in v sosednjo Francijo. Z odobrenim kreditom so kupili 80 lesenih hišk in jih oddali v najem okoliškim podjetnikom in obrtnikom. Do leta 2004 so bile stojnice samo na glavni tržnici in ob jezeru. Od leta 2004 je ponudba povečana in danes sodeluje na sejmu 160 razstavljalcev, obišče pa ga okoli 500 000 ljudi.

SREDNJEVEŠKI BOŽIČ

Moje božično potovanje se zaključi na gradu Chillon. Preselim se v srednji vek, v čas preporoda in poslušam glasbenike, pravljicarje ter opazujem obrtnike.

ŽELJE

Župan mesta Montreux, Laurent Wehrli, želi, da bi vsak obiskovalec kljub različnosti doživel božični sejem kot s harmonijo napolnjeno življenje. Državna svétnica kantona Vaud Jacqueline de Quattro, ki živi v občini Montreux, pa dodaja, da je razumevanje in spoštovanje skupnih vrednot kljub kulturnim razlikam izredno pomembno za ohranitev miru ter ljubezni. Ni kaj, ta božični sejem je nekaj posebnega. Obiskovalec lahko na različnih mestih odkrije magični svet domišljije, ki nas tudi odrasle prepriča, da je pomembno biti vesel, odklopiti naš vsakdanjik, se prepustiti lepotam narave in prazničnim vonjavam, Božičku in njegovim pomočnikom.

Živa Tavčar

PRVA PROJEKCIJA FILMSKE USPEŠNICE ŠIŠKA DELUXE JANA CVITKOVIČA V BERNU

20 Letos, 24. junija, so obiskovalci predstavitve filma *Šiška Deluxe*, v kinematografu Rex, ki se nahaja pod prostori Veleposlaništva Republike Slovenije v Bernu, spoznali, da ima vsako mesto svojo zloglasno četrt in da je v Ljubljani to Šiška. Premiero grenko-sladke komedije, ki pripoveduje o treh ljubljanskih mladostnih prijateljih je organiziralo Veleposlaništvo Republike Slovenije v Bernu, na predvečer dneva državnosti Republike Slovenije. Projekcija in sprejem, ki je sledil projekciji, sta bili organizirani v počastitev 25. obletnice Republike Slovenije. V nagovoru, pred začetkom filma, se je pooblaščen minister dr. Anton Novak spomnil na prispevek slovenske skupnosti v Švici, ki je s svojimi dejanji ob prelomnih dogodkih prispevala k priznanju Slovenije.

Film je avtorsko delo mnogo-žanrskega režiserja Jana Cvitkoviča, ki je s filmskimi uspešnicami *Od groba do grebe*, *Kruh in mleko* ter soavtorstvom *V lero*, požel kar nekaj domačih in mednarodnih nagrad.

Film *Šiška Deluxe* je, obogaten z angleškimi podnapisi, ponudil del sveže, tudi za tuje gledalce, zanimive, slovenske filmske produkcije. Režiser Jan Cvitkovič se je švicarske premiere udeležil ter, pred projekcijo, orisal film o treh prijateljih v srednjih letih, Fedru, Zekirju ter Miletu, ki si želijo najti svojo pot v življenju. Po predstavitvi je v prostorih Veleposlaništva RS v Bernu sledil sprejem.

Finančno so projekcijo podprli: Kulturni sklad Ministrstva za zunanje zadeve, Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije, Slovenski filmski center in Javna agencija Republike Slovenije.

Maša Marty

PRENOVLJENA NARODNA GALERIJA: PALAČA, STALNA ZBIRKA, GALERIJSKI PROGRAMI

kul
tu
ra

21

Od začetka leta 2016 si lahko v Ljubljani ogledamo prenovljeno Narodno galerijo in umetnine v njej. Prvič so enotno povezani vsi trije stavbni deli galerije – najstarejši in zdaj popolnoma prenovljeni Narodni dom iz leta 1896, Ravnikarjevo Novo krilo iz leta 1993 in steklena Vhodna avla iz leta 2001. Na ogled je nova stalna zbirka, ki je številčno povečana za več kakor tretjino del – odslej je v njej okrog 600 eksponatov.

Palačo Narodnega doma v Ljubljani, ki je po prenovi ponovno zasijala, so zgradili po načrtih češkega arhitekta Františka Edmunda Škabrouta med letoma 1894 in 1896. Pod eno streho je združila razna slovenska društva, zgradili pa so jo z vseslovenskim zbiranjem sredstev. Od leta 1925 je palača prešla pod skrbništvo Društva Narodna galerija, ki je bilo ustanovljeno leta 1918 in si je prizadevalo za zbiranje slovenske likovne dediščine preteklih obdobij in svojega časa. Prva stalna razstava je bila v Narodnem domu postavljena še leta 1928, nato pa leta 1933 razširjena. Po izoblikovanju v osrednjo nacionalno ustanovo za likovno umetnost leta 1946 so se zbirke in dejavnost Narodne galerije vztrajno večale. Leta 1993 je bilo po načrtih Edvarda Ravnikarja zgrajeno upravno-razstavno poslopje Novega krila in vzpostavljena kletna povezava z Narodnim domom. Vhodna avla - povezovalni stekleni del Narodne galerije je bila po načrtih Sadar Vuga Arhitektov zgrajena leta 2001, sedem let kasneje je bil vanjo postavljen Robbov vodnjak.

Dolgotrajna prizadevanja za prenovo palače Narodni dom so se pričela uresničevati leta 2009, leta 2012 pa so se začela triletna restavratorska dela. Rezultat modernizacije vseh prostorov v spomeniško zaščiteni historični palači je danes sodoben muzej, ki ustreza visokim standardom za predstavitev umetnostnega gradiva. Za galerijsko dejavnost je bilo treba palačo statično sanirati, vzpostaviti stalni zbirki primerne klimatske in varnostne razmere ter nivojsko poenotiti vse tri galerijske zgradbe in tako omogočiti krožno pot za obiskovalce zbirk.

22

Razširitve v stalni zbirki umetnosti na Slovenskem so vidne v srednjeveškem oddelku, ki je dopolnjen z lesenimi kipi in s kopijami fresk. Zbirka 17. in 18. stoletja predstavlja poleg avtorjev, ki so delovali na Kranjskem, še dela ustvarjalcev na Štajerskem in Primorskem. Devetnajsto stoletje je dopolnjeno s portreti, krajnami in tihožitji bidermajerskega časa, razširjena je predstavitev obdobja realizma. Najbolj obiskan del zbirke, impresionizem, je obogaten z deli sodobnikov impresionistov.

Najmlajša v zbirki predstavljena dela sežejo v sredino 20. stoletja. Posebej ponosni pa so na novopridobljeno postavitev zbirke del Zorana Mušiča (donacija in volilo iz zbirke Ljubana, Milade in Vande Mušič). V novi stalni zbirki najdemo dela kar sedmih slikark. Poleg Ivane Kobilce in Elisabeth Vigée Lebrun so sedaj na ogled še dela Henrike Langus, Marije Attems Auersperg, Henrike Šantel, Helene Kottler Vurnik in Elde Piščanec.

Več informacij o aktualnih razstavah in dogodkih v Narodni galeriji:

www.ng-slo.si

www.ng-slo.si/si/razstave-in-projekti/razstava/prenovljeni-narodni-dom?id=3723

Obiskovalcem sta v vhodni avli Narodne galerije na voljo še nova muzejska trgovina in kavarna Zvezda. Za otroke in družine je v prenovljeni palači zelo privlačna tudi *Galova soba*, kjer domuje škrt Gal.

Hkrati z novimi prostori in z novo stalno zbirko so za odrasle obiskovalce in otroke zasnovali tudi vrsto novih programskih vsebin. Poleg vodstev kustosov so zanimiva javna vodstva znanih osebnosti in ogledi umetnin z risanjem v zbirki. Organizirajo tudi risarske in grafične tečaje za odrasle in razna predavanja. Poskrbljeno je tudi za digitalne vodnike in bolj klasično podane tekstovne informacije. Bogato razvejani so tudi izobraževalni in animacijski programi za otroke, omenimo le Galov klub, ki v galeriji deluje že sedemnajsto leto. Med zanimivejšimi projekti izpostavljam *Pesmi iz galerije*, ki nastajajo v sodelovanju s pesnikom Andrejem Rozmanom Rozo. Pesnik od jeseni 2015 vsak mesec upesni eno sliko iz stalne zbirke. V letu 2017 bo izdana njegova knjiga 32 pesmi na temo galerijskih slik.

mag. Kristina Preininger, Narodna galerija

Alexej Von Jawlensky: *Cvetje, sadje in vrč*

*Gledalec potuje po sliki tako,
kot mu velewa naslov.
Najprej se mu ustavi oko
na vroči svetlobi cvetov,
ki jih poudarja temna ozadje,
pogled potem zdrsne na sadje
in čisto nazadnje na vrč,
ki je neugledno rjav
sredi kričočih barv
varen pred pogledi,
čeprav stoji na sredi.*

*Gre za prvo podivjano cvetje,
ki je zasijalo v neonsko 20. stoletje,
ko postane barvna kompozicija
pomembnejša od videza realnega sveta
in slikarji svet na svojih slikah nadgradijo
z do takrat nepredstavljivo drzno domišljijo.*

*Ker je šlo pri poudarjanju barv in oblik za prevelik odmik
od dotedanjega dojemanja funkcije umetniških slik,
je nacizem te slike imel za degeneracijo umetnosti
in jih je nameraval iztrebit, kot je iztrebljal umobolne ljudi.*

*Zato je to sliko pred takratno hrvaško ustaško oblastjo
njen lastnik, zagrebški Žid, na našo srečo rešil tako,
da jo je z vlakom skrivaj poslal Narodni galeriji v Ljubljani,
ki jo, tudi zaradi takratnega zaupanja v njo,
še danes s ponosom hrani.*

23

ARNOLD RIKLI- VODA, ZRAK, SONCE

24 Ekipa dokumentarnega filma »Arnold Rikli - Voda, zrak, sonce« o švicarskem zdravilcu, ki je ime Bleda med leti 1854 in 1906 ponesel daleč v svet, se je vrnila s pomembno nagrado iz Porta. Dokumentarni film je osvojil prvo mesto v kategoriji TV dokumentarec-biografije na enem izmed tovrstnih najpomembnejših mednarodnih filmskih festivalov *International Film Festival*

ART&TUR 2016, ki je med 19. in 22. 10. potekal na Portugalskem v Vili Novi de Gaiji/ Porto. V začetku 2016 je bil dokumentarni film tudi med nominiranci za najboljši TV dokumentarec na Mednarodnem filmskem festivalu *ART&TUR 2016* v Bolgariji.

Amalija Jelen Mikša

Nastajanje dokumentarnega filma, katerega avtorica, režiserka in montažerka je Amalija Jelen Mikša, snemalec in direktor fotografije je bil Janko Badovinac (Studio Zmajček, Ljubljana), so finančno omogočili Zavod za kulturo Bled v sodelovanju z Občino Bled in Turizmom Bled in Občina Wangen ob Aare ter Franc in Amalija Jelen Mikša. Film je nastajal v slovensko-švicarski koprodukciji pod pokroviteljstvom Veleposlaništva republike Slovenije v Švici in Liechtensteinu. V dokumentarno-biografskem delno igranem filmu sledimo zgodbi zdravilca Arnolda Riklija vse od njegovega otroštva v Švici, prihoda in življenja na Bledu. Zgodbo o njem v filmu pripovedujejo in uprizarjajo številni Blejci, med katerimi je tudi častna občanka, akademska slikarka Melita Vovk, iz Wangna pa tudi prapra nečaka Arnolda Riklija Dora Ryf Rikli in Christian Rikli.

Sodelovali so tudi ljubiteljski igralci: Mila Marty (deklica v rdečem), Vanja Kovac (ženska v rdečem), Dominik Jäggi iz Wangna ob Aari (Arnold v mladih letih) in Lojze Ropret (Rikli v starejših letih), glasove so »posodili« Antonia Weetman, André Marty in Rok Mlinar, ki so svoje delo opravili volontersko.

Veleposlanik Velike Britanije v Švici g. David Moran (nekdaj tudi glasbenik) je avtorici dovolil uporabo dveh originalnih skladb, avtorica pa je svoje vloženo delo poklonila občanom občine Bled in Wangen ob Aari.

Dokumentarni film o Arnoldu Rikliju je nastal leta 2014-15, v sklopu praznovanja 160. letnice njegovega prihoda na Bled, s čimer se je začel blejski zdraviliški turizem, premiero pa je doživel v sklopu 2. Blejskega filmskega festivala.

O ARNOLDU RIKLIJU

Arnold Rikli, sin bogatega tovarnarja in uglednega politika Abrahama Friedericha in Marije Verene iz Wangna ob Aari v Švici, se je rodil 13. februarja leta 1823. Gre za tistega Riklija, ki so ga med leti 1854 in 1906 na Bledu, v tedanjem Avstrijskem cesarstvu, številni častili kot "sončnega doktorja", drugi, predvsem nasprotniki naravne medicine in domačini, pa so ga imeli za čudaka.

Z barvanjem bombažnega prediva, najprej v temnih in kasneje v značilni posebni turški rdeči barvi, se je ukvarjalo že več generacij družine Rikli. Barvarna je Fritzu – tako so Arnoldovega očeta imenovali v Wangnu – prinašala tudi veliko težav. Ne glede na to je Karlu, Rudolfu in Arnoldu, trem od šestih sinov, in treh hčera, strogo določil tudi poklicno pot. Toda Arnolda – izučenega barvarja, ki je pri dvajsetih v očetovi tovarni prevzel mesto delovodje, je v istem času močno pritegnilo zdravljenje z vodo. Na eni od poti po Evropi, na katerih je nabiral poklicno znanje za delo v barvarni, se je usodno srečal s hidroterapijo.

Po desetih neuspešnih letih barvarne usnja v Jezernici (Seebachu) na Koroškem, se je zelo hudo bolan že drugič v življenju s pomočjo hidroterapije pozdravil sam. Začel je iskati kraj, v katerem bi si povrnil moči. Leta 1854, dve leti po tistem, ko je prvič obiskal Bled, sta se z ženo Marie Landerer, s katero se je poročil star le nekaj več kot 21 let, odločila za odhod na Bled.

„Kaj bi še naprej to barvo mešal in se zastrupljal?“ je razmišljal. V tistem času, točno po zemljiški odvezi, je ogromno ljudi obogatelo, se preveč zredilo in zaradi blagostanja dobilo vse sorte bolezni, ki jih prej niso poznali. Te ljudi je Arnold začel vabiti na Bled. Paciente je razgalil, sončil, tuširal, ovijal na različne načine, pregreval v parni kopeli, prepotil in zopet ohladil, jim prepovedal alkohol in meso. S

svojim načinom zdravljenja je na Bled privabil goste iz vse Evrope. Kraj je postal pravi turistični magnet. Znameniti britanski *The Strand Magazine* je leta 1898 objavil članek, v katerem avtor piše: *Na Bled smo prišli za ves mesec in to zaradi moža, ki že trideset let oznanja zdravilno moč svetlobe, sonca in zraka, ki jo človeško telo vpija golo, tako, kot ga je ustvaril sam Bog.*

Rikli je vabil na Bled le goste, ki so imeli en sam skupni imenovalec, to, da so imeli veliko pod palcem, saj je bila ta njegova kura strahovito draga. Ti pacienti so bili tudi ene vrste avanturisti, ki so si želeli nekaj posebnega, česar do tedaj še nikjer niso videli. To, da hodiš gol po naravi, da ne ješ ne mesa, da ne piješ nobenega alkohola in da si za to pripravljen še pre-

cej plačati, je bila velika revolucija v tedanjem letoviškem življenju. Na svojem področju je bil Rikli definitivno revolucionar in lahko smo ponosni, da si je izbral prav Bled, ki je tako postal center naturopatske prakse, kakršne do tedaj po svetu še niso poznali.

Za tisti čas je bil Rikli zelo napreden. Takrat še niso razmišljali o preventivi in je bil, ne korak, ampak tri korake

pred časom. S tem, kar je počel, je bil nedvomno pionir takoimenovane hidro, helio in foto terapije. Vsi kongresi, ki se danes začenjajo na temo kože, dajanje energije telesu s soncem, se začenjajo z opisovanjem zdravilnih metod Arnolda Riklija.

Amalija Jelen Mikša

Srečko Kosovel,
1926

Prerojenje

*Sam, sam, sam moram biti,
vsako telo neprozorno v prozornost preliti
in zvoki klavirja bodo potem
mogoče le zimske zvezde mojim očem.*

*Sam, sam, sam moram biti,
da pozabim misliti in govoriti
in da občutim v sebi le eno veličast
vesoljstva tihega: Rast.*

*Sam, sam, sam moram biti,
vse, kar je prikrito bilo, vse moram odkriti,
ne s svojo mislijo, s svojim molčanjem
kakor z molitvijo pred najsvetejšim iskanjem.*

*Sam, sam, sam moram biti,
v večnosti sebe in v sebi večnost odkriti,
svoje prozorne peroti v brezdaljo razpeti
in mir iz onstranske pokrajine vase ujeti.*

27

Lučka Koščak,
2016

LUČKA KOŠČAK: PREROJENJE

20. september – 16. oktober 2016,

Kosovelov dom, Sežana

28 Lučka Koščak je ena redkih slovenskih kiparjev in še posebej kipark, ki se v svojem delu ukvarjajo z ontološko tematiko. Njeno delo že od začetka zaznamuje nekaj ključnih osnovnih potez. Na eni strani dosledno vztrajanje pri naravnih materialih, kot so glina, kamen in zmrznjena voda, na drugi pa specifičen pristop k obdelavi materiala, ki ga bistveno opredeljuje iskanje prvobitne življenjske moči, ki je ostala ujeta v njem. Že iz tega razmerja med izbiro materialov in ustvarjalnim pristopom je očitno, da je v središču kiparkinega zanimanja življenje kot večni krogotok energije, materije, duha, v tem okviru pa še posebej človekova eksistenca s svojo enkratnostjo, krhkostjo in neizbežnim koncem. To tematiko kiparka vedno znova odpira v svojih postavitvah, kjer ima osrednje mesto značilna človeška figura kot simbol angela.

Na tokratni razstavi, ki jo je navdihnili pesem Srečka Kosovele z naslovom *Prerojenje*, umetnica predstavlja kiparsko instalacijo, v kateri je svoje značilne angele razporedila v obliki spirale rasti. To je spirala, ki jo najdemo vsepovsod v naravi, od mikro do makro kozmosa, pojavlja pa se predvsem v dinamičnih procesih stopnjevanja neke aktivnosti oziroma rasti. Umetnica ni naključno izbrala ravno te oblike spirale, saj na najbolj neposreden način simbolizira obstoj sam po sebi, življenje kot večni krogotok nastajanja in minevanja. Dinamiko rasti umetnica še posebej poudarja z razporeditvijo figur po velikosti, od najmanjše do največje, pri čemer spet ni naključje, da je največja postavljena v višino gledalčevih oči. Ta figura, ki vzpostavlja neposredno povezavo med skulpturo in gledalcem, je hkrati na simbolni ravni vez med spiralo rasti-krogotokom življenja in človekom-posameznikom. Njen namen je, da gledalec, podobno kot poslušalec Kosovelove pesmi, prek soočenja s svojim notranjim bistvom najde večnost v sebi, ki ni nič drugega kot samo življenje, in tako doživi prerojenje. Vedno znova. Vsak trenutek posebej.

LUČKA KOŠČAK: SAMI NA POTI

25. marec – 30. april 2016, Galerija Gema, Ptuj

Ko opazujemo Lučkine anjele, nas s svojo tiho prezenco, mirom in spokojnostjo nago-varjajo, naj se za trenutek ustavimo, utišamo hrup ponorelega zunanjega sveta in obrnemo pogled navznoter. So kot vodniki, ki nas lahko – če jim to seveda dopustimo – popeljejo na pot iskanja našega izgubljenega bistva, spremljevalci na tej poti in priče, ko se srečamo sami s seboj in ki nas opozarjajo, da na njej ni pomembno nič drugega kot vdih in izdih, mir, tišina, ljubezen.

Angeli imajo osrednje mesto tudi na razstavi z naslovom *Sami na poti*, ki jo je umetnica zasnovala posebej za Galerijo Gema na Ptuj. Pri tem je bilo njeno izhodišče znano lokalno delo gotskega kiparstva – relief Marije zavetnice s plaščem (1410) iz istoimenske cerkve na Ptujski gori. Relief prikazuje Marijo z otrokom v naročju in razprostrtim plaščem, pod katerim je 82 oseb, ki se v molitvi obračajo nanjo. Med njimi najdemo portreta Bernarda III., ustanovitelja Ptujске gore in njegove žene Valburge, številne predstavnike plemstva in cerkevne hierarhije pa tudi povsem običajne ljudi iz tistega časa. Ta pisana množica predstavnikov obeh spolov in vseh stanov nakazuje, da ljudje pod plaščem predstavljajo človeštvo nasploh, Marija pa ima v tem kontekstu vlogo njihove zaščitnice in zagovornice pred božjim obličjem, kar ji omogoča njen status matere božjega sina.

Umetnica pri svoji postavitvi ohranja vse ključne elemente motiva, torej Marijo z otrokom in razprostrtim plaščem na eni strani ter množico ljudi na drugi, vendar jih interpretira na povsem nov način. Njeno postavitev sestavlja stilizirana stenska risba Marije in 82 figur angelov, ki so postavljeni pred Marijino risbo na tla in izpod njenega zavetja suvereno stopajo po svoji poti in sami odgovarjajo za svoja dejanja.

Mojca Grmek

december 2016:
srečanje pri ambasadorju

6. marec 2017:
občni zbor

18. junij 2017:
poletni piknik

18. november 2017:
novoletna večerja

30

Kulturni dogodki

so vidni na internetni strani: www.bern.embassy.si.
Na dogodke se lahko prijavite na Facebook spletni strani: Slovenci v Švici ali Združenje Slovencev v Švici.

Prvi petek v mesecu

(razen med počitnicami) poteka maša v slovenskem jeziku v Ženevi. Za informacije pogledjte na stran www.slomisija.ch.

Za informacije v zvezi z
dopolnilnim poukom slovenščine
poglejte na www.zrss.si/slovenscina
ali www.slovenskiotroci.ch

Veleposlaništvo

Republike Slovenije

Schwanengasse 9/II,
3011 Bern
T: +41 (0)31 310 90 00
F: +41 (0)31 312 44 14/18
E: vbe@gov.si
W: www.bern.embassy.si

Veleposlanik:

mag. Franc Mikša

Konzulat Republike Slovenije

Löwenstrasse 54/II,
8001 Zürich
T: +41 (0)44 212 11 27

Konzulat Republike Slovenije

Rue du Scex 18 CH
1950 Sion
T: +41 (0)27 306 56 10
F: +41 (0)27 306 56 39
E: janez.lapajne@jyl.ch

ne
po
zabi
te

**Združenje ženevskih Slovencev / Association
des Slovènes de Genève**

c/o Sergij Cesar
avenue Dumas 11, 1206 Genève
E-mail: slovenijage@hotmail.com

TEKOČI RAČUN:
UBS Genève, 433156, 29-240
(Association des Slovènes de Genève)

Združenje je bilo ustanovljeno 19. julija 1991

Predsednica: **Sabina Mumenthaler**
Podpredsednik: **Sergij Cesar**
Blagajnik in tajnik: **Urban Furlan**

Urednica: Lučka Koščak-Kägi
T: 076 37 97 222
E-mail: lucka.koscak@gmail.com

Fotografije so prispevali: Bojan Breclj, arhiv
Narodne galerije Ljubljana, Tone Stojko, Metka
Vergnion, Amalija Mikša, Radio Študent

Oblikovanje: Petra Petan; Tisk: Partnergraf;
150 izvodov; november 2015

REPUBLIKA SLOVENIJA
URAD VLADE RS ZA SLOVENCE V ZAMEJSTVU IN PO SVETU

Ženevske novice izidejo enkrat letno s finančno
podporo Urada vlade RS za Slovence po svetu.
Prvič so izšle januarja 1992.

